

Parlament Studentów
Rzeczypospolitej Polskiej

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Projekt Studenckie Prawa - Jasna Sprawa finansowany jest ze środków
Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Od misji do rozliczalności - czy przewodniczący samorządu studenckiego ponosi odpowiedzialność za działania samorządu?

Analiza wyroku Sądu Najwyższego sygn. II CSKP 805/22

Mec. Julia Licbarska

Parlament Studentów
Rzeczypospolitej Polskiej

O autorze

Mec. Julia Licbarska

Aplikantka radcowska przy Okręgowej Izbie Radców Prawnych w Gdańsku. Doświadczenie zawodowe zdobywa, praktykując w wielu dziedzinach prawa, ze szczególnym uwzględnieniem obsługi prawnej przedsiębiorców, w tym ochrony danych osobowych. W kręgu jej szczególnych zainteresowań pozostaje prawo nowych technologii oraz wykorzystanie sztucznej inteligencji w zawodach prawniczych. Absolwentka kierunku prawo Wyższej Szkoły Administracji i Biznesu im. Eugeniusza Kwiatkowskiego w Gdyni. W czasie studiów pełniła funkcję przewodniczącej Parlamentu Studentów WSAiB. Laureatka nagrody w kategorii Student Naukowiec, przyznanej w ramach gali nagród środowiska akademickiego uczelni niepublicznych. Nominowana do nagrody ProJuvenges w kategorii Student Naukowiec oraz do nagrody o Laur Czerwonej Róży w kategorii najlepszego studenta.

Wprowadzenie

Szkoła wyższa jest instytucją realizującą zadania publiczne w zakresie kształcenia, prowadzenia badań naukowych oraz rozwijania kultury akademickiej. Funkcjonuje w oparciu o strukturę organów jednoosobowych i kolegialnych, których kompetencje zostały określone w ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (dalej: Ustawa) [1] oraz w statucie uczelni. Do najważniejszych organów jednoosobowych należy rektor, pełniący funkcję kierowniczą i reprezentującą, odpowiedzialny za bieżące zarządzanie uczelnią, gospodarowanie jej majątkiem, podejmowanie decyzji administracyjnych i zapewnienie zgodności działania uczelni z prawem. Natomiast organy kolegialne, takie jak senat czy rada uczelni, odpowiadają za nadzór, stanowienie wewnętrznego prawa uczelni, ocenę jakości kształcenia, ustalanie kierunków rozwoju oraz kontrolę gospodarki finansowej. System organów uczelni ma charakter hierarchiczny i służy zagwarantowaniu równowagi pomiędzy autonomią naukową a wymogami odpowiedzialności publicznej.

W tej strukturze samorząd studencki stanowi ustawowo gwarantowany element wspólnoty akademickiej, reprezentujący interesy studentów i realizujący ustawowo określone zadania. Jego obecność w organach uczelni, w szczególności w senacie, radzie uczelni oraz kolegium elektorów, zapewnia studentom realny wpływ na decyzje dotyczące kształcenia, organizacji procesu dydaktycznego, gospodarki finansowej i ogólnego funkcjonowania uczelni. Kompetencje samorządu obejmują zarówno współuczestnictwo w procesach decyzyjnych, jak i samodzielne wykonywanie określonych zadań, w tym rozdział środków na cele studenckie, udział w komisjach stypendialnych, opiniowanie projektów regulacji

oraz prowadzenie działań edukacyjnych w zakresie praw i obowiązków studenta. Samorząd pełni również funkcję kontrolną i ochronną, zwłaszcza poprzez swoje uprawnienia w postępowaniach dyscyplinarnych oraz możliwość inicjowania akcji protestacyjnych.

Samorząd studencki, realizując swoje zadania, ponosi odpowiedzialność związaną z podejmowanymi działaniami. Odpowiedzialność ta ma charakter wielowymiarowy, obejmuje zarówno odpowiedzialność za prawidłowe gospodarowanie powierzonymi środkami publicznymi, jak i dbałość o bezpieczeństwo uczestników wydarzeń, zgodność działań z regulacjami wewnętrznymi oraz ochronę interesów studentów. Tym samym analiza roli samorządu studenckiego wymaga uwzględnienia nie tylko zakresu jego kompetencji, lecz także możliwych konsekwencji prawnych i organizacyjnych wynikających z ich wykonywania.

[1] Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2018, poz. 1668 z późn. zm.).

Rola i kompetencje samorządu studenckiego

Rola samorządu studenckiego w systemie uczelni polega na zapewnieniu udziału studentów w partycypacji w kształtowaniu szkoły wyższej, reprezentowaniu ich interesów, w tym kształtowaniu warunków studiowania. Jest to element modelu współodpowiedzialności członków wspólnoty akademickiej za funkcjonowanie uczelni, stanowiący istotny przejaw demokratyzacji życia akademickiego. Dzięki ustawowym kompetencjom samorząd studencki nie tylko wyraża głos społeczności studenckiej, lecz również uczestniczy w realizacji zadań publicznych, przyczyniając się do transparentności i jakości działania uczelni jako instytucji zaufania publicznego.

Samorząd studencki stanowi integralny element struktury uczelni. Ustawa wielokrotnie odwołuje się do instytucji samorządu studenckiego, gwarantując studentom udział w organach kolegialnych oraz zapewniając ich reprezentację w procesach decyzyjnych. W praktyce udział przedstawicieli środowiska studenckiego jest wymagany przy podejmowaniu wielu decyzji dotyczących funkcjonowania uczelni, co podkreśla znaczenie samorządu w strukturze akademickiej.

Samorząd studencki wykonuje szeroki zakres zadań publicznych określonych w Ustawie, a jego kompetencje obejmują zarówno udział w zarządzaniu uczelnią, jak i sprawowanie funkcji reprezentacyjnych, opiniotwórczych, decyzyjnych oraz kontrolnych. Już na poziomie organów uczelni Ustawa przyznaje studentom konkretną pozycję ustrojową. Zgodnie z art. 19 ust. 1 pkt 2, przewodniczący samorządu studenckiego wchodzi w skład Rady Uczelni. Zapewnia to studentom dostęp do najważniejszego organu doradczego i nadzorczego uczelni, odpowiedzialnego m.in. za opiniowanie strategii, monitorowanie gospodarki finansowej czy ocenę zarządzania.

Znaczącą rolę samorząd pełni w obszarze świadczeń dla studentów. Zgodnie z art. 86 ust. 3, procedury przyznawania świadczeń pomocy materialnej, w tym stypendium socjalnego, stypendium rektora, świadczeń dla osób z niepełnosprawnościami oraz zapomóg prowadzone są przez komisję stypendialną i odwoławczą komisję stypendialną, w których większość składu stanowią studenci. Ustawodawca zapewnia w ten sposób, aby wsparcie materialne było przyznawane z udziałem reprezentacji studenckiej oraz przy zachowaniu transparentności i autonomiczności od administracji uczelnianej.

W zakresie zapewnienia warunków działania samorządu kluczowe znaczenie ma art. 110 ust. 9, nakładający na uczelnię obowiązek udostępnienia infrastruktury i niezbędnych środków finansowych. Jednocześnie art. 110 ust. 5 przyznaje samorządowi samodzielne kompetencje do decydowania o sposobie rozdysponowania środków przeznaczonych przez uczelnię na sprawy studenckie. Transparentność tej działalności gwarantuje obowiązek sporządzenia corocznego sprawozdania z podziału środków i jego publikacji w Biuletynie Informacji Publicznej.

istotną częścią udziału studentów w zarządzaniu uczelnią jest ich obecność w organach kolegialnych. Zgodnie z art. 29 ust. 1 studenci stanowią 20% składu senatu, natomiast art. 30 ust. 3 przewiduje, że tryb wyboru studentów do senatu oraz czas trwania ich kadencji określa regulamin samorządu studenckiego. Podobnie art. 25 ust. 1 i 4 stanowi, że studenci oraz doktoranci muszą stanowić nie mniej niż 20% składu kolegium elektorów uczelni publicznej, a zasady przeprowadzania wyborów członków studenckich również wynikają z regulaminu samorządu. W ten sposób ustawa zapewnia studentom systemowe prawo udziału w wyborach organów uczelni oraz wpływ na politykę akademicką.

Ustawa przyznaje samorządowi także kompetencje opiniodawcze w szeregu kluczowych obszarów funkcjonowania uczelni. Zgodnie z art. 28 ust. 2 ustalenie programu studiów wymaga zasięgnięcia opinii samorządu studenckiego. Opinia samorządu jest również konieczna w procesach dotyczących ocen okresowych wybranych grup pracowników uczelni, co wynika z art. 128 ust. 3, natomiast art. 80 ust. 2 wskazuje o wymogu opinii samorządu studentów przy ustalaniu wysokości opłat związanych z kształceniem.

Ustawa nadaje samorządowi studenckiemu również szersze kompetencje niż opiniowanie. Część decyzji podejmowanych przez organy uczelni powinno być uzgadniane z samorządem studenckim. Uzgadnianie stanowi kompetencję o charakterze współdecyzyjnym, której realizacja jest warunkiem prawidłowego podjęcia decyzji przez organ uczelni. Wskutek tego brak uzgodnienia może skutkować wadliwością prawną aktu. Natomiast opiniowanie ma charakter doradczy i niewiążący, a organ zobowiązany do zasięgnięcia opinii może wydając decyzję kierować się własnym uznaniem, niezależnie od treści opinii. Uzgadnianie zatem tworzy realną możliwość współdecydowania, podczas gdy opiniowanie pełni funkcję wyłącznie konsultacyjną. Art. 75 ust. 3 wskazuje, że uzgodnienia z samorządem studenckim wymaga ustalenie regulaminu studiów. Warto wspomnieć, że uzgodnienie z samorządem studentów wymagane jest również przy powoływaniu stanowisk kierowniczych, zgodnie z art. 23.

Kompetencje samorządu obejmują ponadto obszar edukacji prawnej studentów. Art. 84 ust. 2 stanowi, że samorząd jest odpowiedzialny za prowadzenie szkoleń dotyczących praw i obowiązków studenta, realizowanych we współpracy z Parlamentem Studentów Rzeczypospolitej Polskiej. PSRP zapewnia przygotowanie szkoleniowe przedstawicieli samorządów oraz prowadzi działania promocyjne w tym zakresie – dzieje się to za pośrednictwem corocznie organizowanej Konferencji Ekspertów Praw Studenta, bezpłatnej dla każdego uczestnika z uczelni.

Ustawodawca przewidział także instrumenty zbiorowego wyrażania stanowiska przez środowisko studenckie. Na podstawie art. 106 ust. 2 i 3 samorząd studencki może podjąć uchwałę o akcji protestacyjnej lub strajku, przy czym decyzję podejmuje organ samorządu bezwzględną większością głosów. Uprawnienie to stanowi jeden z najsilniejszych środków wyrażania stanowiska studentów wobec działań uczelni czy organów państwowych.

W postępowaniach dyscyplinarnych przysługują samorządowi dodatkowe, autonomiczne uprawnienia. Art. 312 ust. 2 przyznaje mu prawo do wniesienia odwołania do komisji dyscyplinarnej od kary upomnienia nałożonej studentowi przez rektora. Ponadto, zgodnie z art. 293 ust. 5 rozprawy dyscyplinarne są jawne dla przedstawicieli samorządu, co wzmacnia nadzór studentów nad prawidłowością postępowań i zapewnia przejrzystość procedur.

Łącznie wskazane kompetencje tworzą spójny system udziału studentów w funkcjonowaniu uczelni, obejmujący reprezentację, współdecydowanie, opiniowanie, kontrolę oraz ochronę praw studenta. Samorząd studencki pełni zatem nie tylko funkcję organizacyjną, ale stanowi integralny element struktury instytucjonalnej uczelni, wyposażony w konkretne, ustawowo określone prerogatywy. Na końcu opracowania zamieszczono Załącznik nr 1 – tabelę kontrolną kompetencji samorządu studenckiego, która umożliwi członkom organów samorządu systematyczną weryfikację, czy wszystkie przysługujące im uprawnienia są właściwie realizowane w strukturach ich uczelni.

Funkcjonowanie samorządu studenckiego

Fundament funkcjonowania samorządu stanowi regulamin uchwalany przez organ uchwałodawczy samorządu na podstawie art. 110 ust. 6–8. Regulamin określa organizację wewnętrzną, sposób działania samorządu oraz tryb powoływania przedstawicieli do innych organów uczelni. Ustawa powierzając rektorowi obowiązek stwierdzenia zgodności regulaminu z ustawą i statutem (art. 110 ust. 7), wprowadza dodatkowy mechanizm zapewniający zgodność jego postanowień z systemem prawa wewnętrznego uczelni.

W środowisku akademickim zaciera się rozróżnienie pomiędzy pojęciem samorządu studenckiego jako wspólnoty wszystkich studentów a określeniem organów, za pośrednictwem których samorząd realizuje swoje zadania. Termin „samorząd studencki” bywa niejednokrotnie używany w odniesieniu do konkretnego organu, podczas gdy w sensie prawnym jest to ujęcie nieprecyzyjne. Zgodnie z art. 110 ust. 1 samorząd studencki tworzą wszyscy studenci uczelni. Oznacza to, że pod pojęciem samorządu należy rozumieć ogół osób posiadających w danym momencie status studenta danej uczelni, niezależnie od stopnia ich faktycznego zaangażowania w działalność na rzecz społeczności studenckiej.

Idąc dalej, studenci zawieszeni w prawach studenta oraz przebywający na urlopie również tworzą samorząd studencki, gdyż terminowe ograniczenie ich statusu nie sprawia, że nie są w tym okresie studentami. Członkostwo w samorządzie studenckim nabywa się z mocy prawa i nie ma możliwości wstąpienia lub wystąpienia z członkostwa na podstawie oświadczenia woli. Tworzenie samorządu studenckiego jest nierozłącznym elementem posiadania statusu studenta na danej uczelni. Szczególną uwagę należy zwrócić na sytuacje osób, które pomimo ukończenia studiów pierwszego stopnia, zgodnie z art. 109 ustawy, zachowują prawa studenta do dnia 31 października roku, w którym ukończyły studia pierwszego stopnia. Przytoczony przepis wskazuje na wyłączenie prawa tych osób do świadczeń (w tym stypendialnych).

[2] Pogląd znajduje potwierdzenie w analizach przepisów opisujących instytucje samorządu studenckiego, w tym: A. Mrozowska, w: J. Woźnicki (red.), *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, 2019, kom. do art. 110, oraz J. Szataniak-Kulińska [w:] W. Kiełbasiński, B. Pietrzyk-Tobiasz, M. W. Kuliński (red.), *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz* [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce dla studenta i doktoranta – komentarz praktyczny*, wyd. 1, 2024, art. 110.

Brak wyłączenia w innych obszarach prowadzi do konkluzji, że w pozostałym zakresie te osoby posiadają prawa analogicznie do praw osoby posiadającej status studenta tj. posiadanie biernego i czynnego prawa wyborczego do organu samorządu studenckiego. Należałoby przyjąć, że uprawnienie dotyczy również kontynuowania kadencji w sytuacji, kiedy osoba, która ukończyła studia pierwszego stopnia jest członkiem organu samorządu studenckiego. Z uwagi na brak bezpośredniego odniesienia do niniejszej kwestii w ustawie, dobrą praktykę stanowi uregulowanie niniejszej kwestii w regulaminie samorządu studenckiego.

Dla prawidłowego wypełnienia obowiązków wynikających z ustawy, dotyczących obecności przedstawicieli studentów w gremiach uczelnianych oraz opiniowania przez tychże reprezentantów decyzji podejmowanych przez organy uczelni, konieczne jest wyłonienie spośród członków samorządu studenckiego jego organów reprezentujących, w tym przewodniczącego oraz organu uchwałodawczego. Organ uchwałodawczy dla jasnego rozróżnienia instytucji powinien posiadać nazwę (uchwaloną w regulaminie samorządu studenckiego) odróżniającą go od samorządu studenckiego, który tworzy ogół studentów uczelni. W praktyce spotkać możemy przykłady nazw takich jak rada, samorząd, parlament. Nazwa organu powinna rozróżniać sam organ, czyli osoby wybrane demokratycznie przez samorząd studencki do reprezentacji, od ogółu studentów uczelni tworzących samorząd studencki.

Nazwa parlament, o ile wskazuje na jasne rozróżnienie pomiędzy samorządem, a jego organem uchwałodawczym, może powodować mylne skojarzenie z instytucją określoną w art. 338 Ustawy - Parlamentem Studentów Rzeczypospolitej Polskiej reprezentującym ogół studentów w Rzeczypospolitej Polskiej, a w której skład wchodzi członkowie organów reprezentujących samorządy studenckie. Nazywanie organu uchwałodawczego samorządem, powoduje kreowanie sztucznej wizji, że wyłącznie osoby wybrane do organu tworzą samorząd studencki. Wyraźne rozróżnienie nadaje instytucji wydźwięk, w którym cała społeczność studentów dalej uczelni tworzy samorząd studencki i może działać w interesie swojej społeczności oraz brać udział w inicjatywach studenckich. Należy przede wszystkim pamiętać, że ustawa wskazuje, że samorząd studencki tworzą wszyscy studenci danej uczelni, a osoby wybrane do jego organów stanowią ich reprezentacje. Organy samorządu są głosem ogółu studentów danej uczelni i powinny działać w interesie ogółu. Studenci nie należący do organu samorządu mają prawo angażować się w inicjatywy w zakresie spraw studenckich, w tym społeczne i kulturalne oraz wystosowywać do organu samorządu wszelkie wnioski, w tym wnioski o uwzględnienie konkretnych celów w budżecie na cele studenckie.

Nazwa „Rada Samorządu Studenckiego” zdaje się być najbardziej praktyczną, zwłaszcza że, mimo braku ustawowych wytycznych w zakresie nomenklatury, jej ujednolicenie ułatwiłoby funkcjonowanie w środowisku gremiów uczelnianych, szczególnie osobom rozpoczynającym działalność w strukturach samorządu. Jednocześnie jasno określona nazwa sprzyja przejrzystości komunikacji z władzami uczelni oraz innymi organami przedstawicielskimi, wzmacniając spójność i czytelność wewnętrznych procesów decyzyjnych.

Ustawa nie reguluje procedury wyboru członków do organu samorządu studenckiego, aczkolwiek biorąc pod uwagę ustrój demokratycznego państwa prawnego oraz sposób wybierania organów państwowych i samorządowych, członkowie powinni być wybierani w wyborach powszechnych, równych i bezpośrednich i tajnych, co oznacza, że każdy student posiada zarówno czynne i bierne prawo wyborcze. Proces wyborczy powinien być nadzorowany przez komisję wyborczą powoływaną w ramach samorządu, odpowiedzialną za przygotowanie i przebieg głosowania, weryfikację kandydatur, ogłoszenie wyników oraz rozpatrywanie ewentualnych skarg. W dzisiejszych czasach organizacje głosowania ułatwiają uczelniane systemy elektroniczne. Studenci mogą głosować w wyznaczonym czasie ze swojego konta studenta w systemie. Wskazany sposób organizacji głosowania jest odpowiedni, o ile zapewnia anonimowość osoby głosującej oraz pozwala zagłosować każdemu studentowi tylko raz. System powinien zapewnić, aby tylko osoby uprawnione miały możliwość głosowania. Takie głosowanie powinno być również podane do wiadomości studentów i ogłoszone w dostateczny sposób, np. poprzez komunikat pojawiający się od razu po zalogowaniu na konto studenta. Nic nie stoi na przeszkodzie zorganizowaniu głosowania w sposób tradycyjny, tj. na papierowych kartach do głosowania. W tym celu konieczne jest zorganizowanie urny oraz komisji wyborczej, która będzie wydawać karty do głosowania po wglądzie do legitymacji studenckiej. Decydując się na głosowanie w formie tradycyjnej, konieczne jest wyznaczenie kilku dni na głosowanie, aby uwzględnić obecność studentów wszystkich fakultetów.

Osobowość prawna samorządu i odpowiedzialność jego organów

Samorząd Studencki nie jest organem uczelni w rozumieniu art. 17, który określa organy, za pośrednictwem których uczelnia funkcjonuje. Funkcjonuje on jako odrębny podmiot, posiadający prawo do podejmowania własnych decyzji oraz do samodzielnego wyboru członków swoich organów, zgodnie z uchwalonym regulaminem. Pomimo autonomii decyzyjnej, samorząd studencki pozostaje powiązany z uczelnią. Jego działalność w dużej mierze zależy od infrastruktury oraz finansowania zapewnianego przez uczelnię. Współpraca z pracownikami uczelni oraz realizacja inicjatyw w ramach struktur uczelni podkreślają ten związek. Widoczny związek z uczelnią jest również przyczyną, dla której samorząd studencki, w odróżnieniu od PSRP, nie posiada osobowości prawnej.

Pomimo to, w orzecznictwie istnieje do tej pory niezmienny pogląd o przyznaniu organom samorządu studenckiego zdolności sądowej w sprawach z zakresu ich ustawowych uprawnień. Niniejsza analiza dotycząca zdolności sądowej samorządu studenckiego została przeprowadzona na podstawie regulacji w poprzednim brzmieniu ustawy z dnia 12 września 1990 r. o szkolnictwie wyższym (Dz. U. 1990 r. Nr 65 poz. 385 z późn. zm.) oraz uchylonego w nowej wersji kodeksu postępowania cywilnego przepisu art. 64 § 2 w myśl którego, zdolność sądową posiadają organizacje społeczne dopuszczone do działania na podstawie obowiązujących przepisów, choćby nie posiadały osobowości prawnej.

[3] Uzasadnienie uchwały Składu Siedmiu Sędziów Sądu Najwyższego - Izba Cywilna z dnia 10 lutego 2000 r., III CZP 29/99.

Biorąc pod uwagę aktualne realia funkcjonowania samorządów studenckich, w szczególności ulokowanie ich działalności w ramach finansowych i organizacyjnych uczelni, samorząd jako podmiot nie posiadający osobowości prawnej nie ma możliwości zawierania zobowiązań samodzielnie, a jedynie za pośrednictwem organu uczelni. Wobec powyższego ryzyko i odpowiedzialność (w szczególności finansowa) powinny być alokowane przez uczelnie. Przedstawiciele organów samorządu powinni zachować szczególną ostrożność, aby ich inicjatywy były formalnie zatwierdzone przez uprawnione organy uczelni. Brak zabezpieczenia w tym aspekcie może skutkować osobistą odpowiedzialnością członka organu z uwagi na jego nieautoryzowane działania, nawet jeżeli wykonywał czynności na rzecz społeczności studenckiej.

W literaturze można znaleźć pogląd wskazujący na rozszerzenie interpretacji przepisu art. 110 ust. 4 zgodnie z którym samorząd studencki prowadzi w uczelni działalność w zakresie spraw studenckich, w tym socjalno-bytowych i kulturalnych. Autor komentarza do przytoczonego przepisu zwraca uwagę, że samorząd studencki prowadzi działalność również poza uczelnią, który zostaje powielony w nowszej wersji komentarza do ustawy. Analiza art. 110 ust. 4 ustawy pozwala na szerszą interpretację pojęcia „prowadzenia działalności w uczelni” przez samorząd studencki. Zasadniczo działalność ta powinna być rozumiana nie w kategoriach fizycznej obecności w budynkach uczelni, lecz jako wszelkie działania podejmowane na rzecz społeczności studenckiej danej uczelni.

Samorząd studencki funkcjonuje przede wszystkim dla dobra studentów uczelni, z którą jest związany. Oznacza to, że jego aktywność, zarówno w siedzibie uczelni, jak i poza jej murami, powinna służyć interesom studentów oraz wspierać rozwój środowiska akademickiego. Działalność zewnętrzna, np. współpraca z instytucjami publicznymi lub prywatnymi, udział w wydarzeniach branżowych, takich jak zjazdy delegatów PSRP czy prace w komisjach, również mieści się w ramach funkcji samorządu, o ile jest ukierunkowana na dobro studentów uczelni. Członkowie samorządu powinni w każdej sytuacji pamiętać, że reprezentują interesy ogółu studentów swojej uczelni.

Organy Samorządu Studenckiego odpowiadają m.in. za integrację środowiska akademickiego. Organizacja imprez o charakterze animowania środowiska studenckiego, w tym animowania kultury studenckiej, stanowi tradycję i ustawową kompetencję samorządów i może odbywać się zarówno w wynajętych lokalach zewnętrznych, jak i na terenie uczelni posiadającej odpowiednią infrastrukturę. Z uwagi na konieczność wykorzystania środków finansowych organizacja takich wydarzeń zwykle wymaga zatwierdzenia przez odpowiedni organ uczelni. Samorząd Studencki nie jest organem uczelni i samodzielnie podejmuje decyzje co do formy organizowanych wydarzeń poprzez własne struktury. Jednak w wielu aspektach, takich jak rozdysponowanie funduszy, prowadzenie działań promocyjnych za pośrednictwem kanałów uczelni czy korzystanie z jej infrastruktury, niezbędna jest zgoda organu uczelni. W takiej sytuacji trudno jednoznacznie wskazać, który podmiot pełni rolę organizatora wydarzenia – samorząd studencki, uczelnia, czy też obie strony w ramach współpracy.

[4] Ł. Kierznowski [w:] A. Jakubowski (red.), Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz, wyd. 1, 2023, art. 110.

[5] Dz. Cyt. J. Szataniak-Kulińska, Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce dla studenta i doktoranta – komentarz praktyczny, art. 110.

Wskazane zagadnienie rozpatrywał Sąd Najwyższy, który Wyrokiem z dnia 12 stycznia 2023 r., w sprawie pod sygnaturą akt II CSKP 805/22 dokonał oceny odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną poprzez niedopełnienie obowiązków wynikających z ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych (dalej: u.b.i.m.). W przytoczonej sprawie organ samorządu studenckiego jednego z uniwersytetów podjął się zorganizowania imprezy integracyjnej w budynku uczelni. Inicjatywa samorządu studenckiego została zatwierdzona zarówno przez rektora jak i przez prorektora ds. studenckich po złożeniu pisemnego wniosku przez organ samorządu. Impreza integracyjna zorganizowana w budynku uczelni nie spełniała wymagań bezpieczeństwa określonych w ustawie o bezpieczeństwie imprez masowych. Zgodnie ze stanem faktycznym ustalonym przez sąd, samorząd studencki za zgodą organów uczelni zorganizował w budynku uczelni imprezę otrzęsinową. Impreza odbywała się cyklicznie, była organizowana również w ubiegłych latach. Według deklaracji przewodniczącej samorządu studenckiego w imprezie miało wziąć udział około 300-400 osób. Według doniesień, na wydarzeniu pojawiło się około 1200-2000 osób. Podczas organizacji imprezy nie zostały dopełnione ustawowe wymogi bezpieczeństwa. W wyniku ogromnego tłoku na terenie imprezy doszło do zbiorowej paniki. Ludzie zaczęli napierać na siebie, co spowodowało, że uczestnicy imprezy przewracali się na schodach. Ucisk spowodował, że część osób została rozdeptana. Trzech studentów będących uczestnikami imprezy zmarło w wyniku niedotlenienia spowodowanego uciskiem na klatkę piersiową. Zgodnie z ustaleniami faktycznymi poczynionymi przez sąd rozpatrujący sprawę, gdyby organizator wydarzenia spełnił wymogi wynikające z u.b.i.m., w szczególności wymogi bezpieczeństwa przeciwpożarowego, w tym zapewnienie odpowiedniej ilości wyjść ewakuacyjnych, do tragedii nie doszłoby. Sąd Najwyższy w uzasadnieniu przytoczonego wyroku wskazał, że organizatorem imprezy jest samorząd studencki, a jako organizatora według przepisów u.b.i.m została wskazana przewodnicząca samorządu studenckiego.

Powyższe wskazuje, że zdaniem Sądu Najwyższego samorząd studencki jako organ, który podejmuje decyzje organizacyjne jest zdolny do ponoszenia odpowiedzialności, a jego działania wywołują skutki prawne. Samorząd studencki nie jest traktowany przez Sąd Najwyższy jako zupełnie odrębna osoba prawna, ale jako organizator korzystający z uprawnień faktycznych na terenie uczelni, pod warunkiem uzyskania odpowiedniej zgody rektora. Mimo powyższego, to samorząd studencki został wskazany jako organizator wydarzenia. Co prawda, działanie samorządu studenckiego nie zwalnia innych organów uczelni z nadzoru nad inicjatywami odbywającymi się w ramach działalności uczelni, to powyższy wyrok powinien być sygnałem dla organów samorządów studenckich, że ich odpowiedzialność organizacyjna może mieć istotne skutki prawne, w tym cywilne i karne.

W powyższej sprawie sąd cywilny uznał odpowiedzialność uczelni do wypłaty odszkodowania dla rodziny zmarłego studenta. Podstawą odpowiedzialności uczelni jest art. 416 kodeksu cywilnego w szczególności ze względu na fakt, że rektor ma ustawowy obowiązek dbania o bezpieczeństwo na terenie uczelni. Należy jednak podkreślić, że wnioski wynikające z tego orzeczenia odnoszą się do sytuacji, w której szkoda powstała w sferze podlegającej odpowiedzialności rektora jako organu uczelni.

[6] Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 stycznia 2023 r., II CSKP 805/22.

[7] Ustawa z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych (Dz. U. 2009 Nr 62, poz. 504).

Nie jest przesądzone czy analogiczna ocena znalazłaby zastosowanie w przypadku szkody wyrządzonej przez samorząd studencki w zupełnie innej przestrzeni działania, na przykład w Internecie, na gruncie przepisów o ochronie praw autorskich, danych osobowych lub dóbr osobistych, gdzie działania samorządu mogłyby wykraczać poza zakres obowiązków rektora określonych w ustawie. W wyniku wydarzeń, które miały miejsce na opisanym wydarzeniu skazana wyrokiem karnym została m.in. przewodnicząca samorządu studenckiego. Kara 2 lata pozbawienia wolności w zawieszeniu, grzywna oraz obowiązek zapłaty zadośćuczynienia na rzecz rodzin ofiar została nałożona na przewodniczącą samorządu studenckiego za niedopełnienie obowiązków organizatora imprezy masowej, w wyniku czego doszło do śmierci trojga studentów. Powyższa sytuacja pokazuje, że odpowiedzialność osób reprezentujących samorząd studencki nie jest wyłącznie teoretyczna, a może wiązać się z realnymi konsekwencjami. Biorąc pod uwagę pogląd wskazany w powyższym wyroku oraz fakt odpowiedzialności karnej przewodniczącej samorządu, członkowie samorządu powinni w szczególności zadbać o to, aby ich działalność odbywała się za zgodą i w stałej współpracy z organami uczelni. Uczelnia powinna zapewnić samorządowi studenckiemu stałe wsparcie prawne, w tym możliwość weryfikacji wszystkich podejmowanych inicjatyw pod kątem zgodności z obowiązującymi przepisami prawa, zasadami bezpieczeństwa oraz regulacjami wewnętrznymi uczelni. Takie wsparcie umożliwi skuteczne i bezpieczne realizowanie działań na rzecz społeczności studenckiej, minimalizując ryzyko prawne.

Zakończenie

Warto, aby każda uczelnia podejmowała kroki mające na celu wyłonienie studentów gotowych do reprezentowania ogółu i zapewnienia zgodności z ustawowym obowiązkiem obecności przedstawicieli środowiska studenckiego przy podejmowaniu decyzji. Jednocześnie brak aktywności po stronie studentów nie powinien być traktowany jako uzasadnienie krytycznej oceny funkcjonowania uczelni. Celem ustawodawcy, który nadał samorządowi studenckiemu określone uprawnienia, jest przede wszystkim zabezpieczenie interesów środowiska studenckiego i umożliwienie studentom czynnego uczestnictwa w podejmowaniu decyzji kształtujących ich własne środowisko akademickie. Trudno oczekiwać pełnej obecności przedstawicieli studentów w procesach decyzyjnych w sytuacji, gdy sami zainteresowani nie wykazują inicjatywy ani zaangażowania. Niezgodne z prawem jest natomiast działanie władz uczelni polegające na ignorowaniu wniosków samorządu studenckiego o zapewnienie udziału w gremiach uczelnianych. W takich przypadkach organy samorządu powinny podejmować działania mające na celu wyegzekwowanie przysługujących im ustawowych praw, w tym m.in. poprzez interwencję Ogólnopolskiego Rzecznika Praw Studenta.

Członkowie organów Samorządu Studenckiego powinni również aktywnie monitorować zakres swoich uprawnień ustawowych i dbać o ich realizację w praktyce, korzystając przy tym z dostępnych narzędzi, takich jak suplement zawarty w załączniku poniżej, który umożliwia sprawdzenie, czy przysługujące prawa zostały właściwie uwzględnione w procesie decyzyjnym uczelni.

[8] Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. 1964 Nr 16, poz. 93 z późn. zm.).

[9] Obowiązek rektora co do zapewnienia bezpieczeństwa na terenie uczelni wynika z art. 50 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2018, poz. 1668).

Decyzje podejmowane przez samorząd mają realne konsekwencje prawne, szczególnie w kontekście działań organizacyjnych, które mogą wpływać na bezpieczeństwo studentów i funkcjonowanie uczelni. W związku z tym niezbędne jest podejmowanie wszelkich inicjatyw w ścisłej współpracy z władzami uczelni, w zgodzie z obowiązującymi przepisami prawa oraz regulacjami wewnętrznymi. Świadome działanie, odpowiednie planowanie oraz korzystanie ze wsparcia prawnego i organizacyjnego uczelni pozwala realizować zadania samorządu skutecznie, bez narażania uczestników działań na ryzyko oraz z poszanowaniem interesów całej społeczności akademickiej.

LISTA KONTROLNA KOMPETENCJI USTAWOWYCH SAMORZĄDU STUDENCKIEGO

Przewodniczący Samorządu Studenckiego	art. 19 ust. 1 pkt. 2	Rada Uczelni ·Przewodniczący Samorządu Studenckiego wchodzi w skład Rady Uczelni
Komisja Stypendialna	art. 86 ust. 3	- Stypendium socjalne, stypendium rektora, stypendium dla osób niepełnosprawnych oraz zapomoga na wnioski samorządu studenckiego przyznawane są przez komisję stypendialną i odwoławczą komisję stypendialną -Większość członków komisji stanowią studenci
Infrastruktura i środki	art. 110 ust. 9	·Uczelnia zapewnia warunki niezbędne do funkcjonowania samorządu studenckiego, w tym infrastrukturę i środki finansowe, którymi samorząd studencki dysponuje w ramach swojej działalności
Środki na cele studenckie	art. 110 ust. 5	-Samorząd studencki decyduje w sprawach rozdziału środków finansowych przeznaczonych przez uczelnię na sprawy studenckie -Samorząd studencki sporządza sprawozdanie z rozdziału środków finansowych i rozliczenie tych środków nie rzadziej niż raz w roku akademickim i udostępnia je w BIP na stronie podmiotowej uczelni

LISTA KONTROLNA KOMPETENCJI USTAWOWYCH SAMORZĄDU STUDENCKIEGO

Regulamin Samorządu Studenckiego	art. 110 ust. 6, 7, 8	Regulamin Samorządu Studenckiego -Organ uchwałodawczy samorządu studenckiego uchwała regulamin określający organizację i sposób działania samorządu oraz sposób powoływania przedstawicieli do organów uczelni -Rektor Uczelni stwierdza zgodność Regulaminu Samorządu Studenckiego z ustawą i statutem uczelni
	art. 29 ust. 1 art. 30 ust. 3	Senat Uczelni ·Studenci stanowią nie mniej niż 20% składu senatu. ·Tryb wyboru studenta do Senatu Uczelni oraz czas trwania jego członkostwa określa Regulamin Samorządu Studenckiego
	art. 25 ust. 1 i 4	Skład kolegium elektorów w uczelni publicznej -Studenci i doktoranci stanowią nie mniej niż 20% składu kolegium elektorów w uczelni publicznej -Tryb wyboru i czas trwania członkostwa studenta w kolegium elektorów określa Regulamin Samorządu Studenckiego

LISTA KONTROLNA KOMPETENCJI USTAWOWYCH SAMORZĄDU STUDENCKIEGO

Szkolenie z praw i obowiązków studenta	art. 84 ust. 2	-Szkolenia prowadzi samorząd studencki we współpracy z Parlamentem Studentów Rzeczypospolitej Polskiej, zwanym dalej "PSRP", który zapewnia przedstawicielom samorządów studenckich przygotowanie do prowadzenia szkoleń oraz podejmuje działania promocyjne dotyczące praw i obowiązków studenta
Opiniowanie przez samorząd studencki	art. 28 ust. 2	Program studiów
	art. 80 ust. 2	Wysokość opłat
	art. 128 ust. 3	Ocena okresowa wybranych grup pracowników
Uzgadnianie z samorządem studenckim	art. 75 ust. 3	Regulamin studiów
	art. 23	Powoływanie stanowisk kierowniczych

LISTA KONTROLNA KOMPETENCJI USTAWOWYCH SAMORZĄDU STUDENCKIEGO

Akcja protestacyjna	art. 106 ust. 2 i 3	· Akcję protestacyjną lub strajk może podjąć samorząd studencki, PSRP lub stowarzyszenie o zasięgu ogólnokrajowym zrzeszające wyłącznie studentów · Uchwałę o akcji protestacyjnej i jej formie podejmuje bezwzględną większością głosów organ samorządu studenckiego
Odwołanie od upomnienia	art. 312 ust. 2	Samorząd studencki może wnieść odwołanie do komisji dyscyplinarnej od kary upomnienia nadaje studentowi przez rektora.
Jawność rozprawy dyscyplinarnej	art. 293 ust. 5	Rozprawa dyscyplinarna jest jawna dla przedstawicieli samorządu studenckiego

Parlament Studentów
Rzeczypospolitej Polskiej

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Projekt Studenckie Prawa - Jasna Sprawa finansowany jest ze środków
Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Parlament Studentów
Rzeczypospolitej Polskiej